

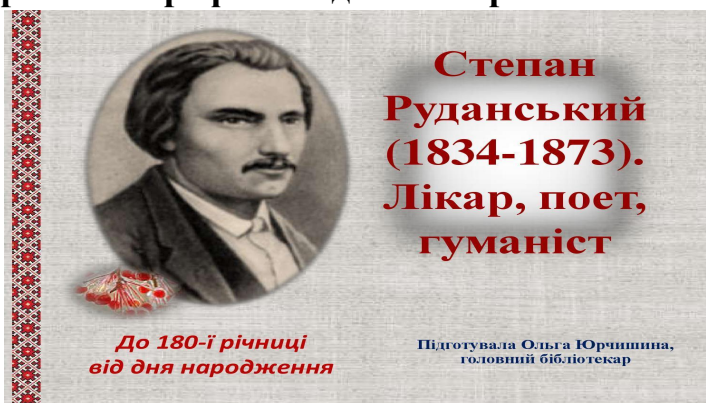
ТЕМА. Степан Руданський. «Добре торгувалось». Співомовки С. Руданського – унікальне явище у світовому письменстві. ТЛ: співомовка.

Завдання:

- ознайомитися з життєвим і творчим шляхом С. Руданського;
- вивчити літературознавчий термін «співомовка»;
- опрацювати ідейно-художній зміст твору «Добре торгувалось».

ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК

Короткі біографічні відомості про письменника

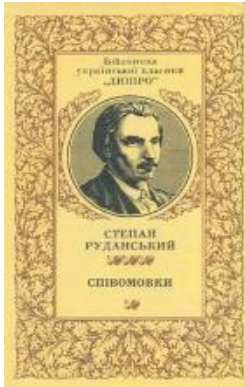

Період життя	Подія
Дитячі та юнацькі роки	Народився Степан Васильович Руданський 6 січня 1833 року у селі Хомутиці Вінницького повіту Подільської губернії в родині сільського священника. Малий Степанко досить швидко навчився читати й писати. Батько помітив здібності хлопчика, тому й віддав учитися до Шаргородської духовної школи-бурси, після якої Степан продовжив навчання у Подільській духовній семінарії в Кам'янці-Подільському, де й починає писати перші вірші в жанрі романтичної балади.
Студентські роки	1856 р. – С. Руданський вступає до Петербурзької медико-хірургічної академії, де зблизився з гуртком українських письменників, що готував журнал «Основа».
Трудова діяльність	Після закінчення академії С. Руданський поїхав працювати повітовим лікарем на південному побережжі Криму, потім – міським лікарем у Ялті, лікарем у маєтках князя Воронцова. Він був почесним мировим суддею Сімферопільсько-Ялтинської мирової округи; цікавився археологією, етнографією; відновив розпочаті ще на Поділлі фольклорні заняття.
Літературна творчість	С. Руданський розпочинав свою поетичну творчість як пісняр (перші ліричні твори: «Сиротина я безродний», «Ти не моя», «Мене забудь», «Пісня» («Не дивуйтесь, добрі люди»), після 1855 р. – «Повій, вітре, на Вкраїну», «Голубонько-дівчинонько», «Козаче-голубче», «Ой вийду я у садочок»). Усі свої твори, включаючи й віршовані

	переклади, поет називав «співомовками»: «Пан та Іван в дорозі», «Піп з кропилом», «Баба в церкві», «Циган з хроном», «Вареники», «Хоробрий лях», «Мошко-асесор», «Зайшов німець раз на баль», «Чорт» тощо. С. Руданським створено понад 200 співомовок.
Псевдонім	Козак Вінок Руданський (Вінок – переклад імені поета з грецької: стефанос – вінок).

Перегляньте відео «Степан Руданський – духовна єдність поколінь».
Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=hlAYuVJmRxE>

Відомості з теорії літератури

Співомовка – короткий гумористичний вірш, часто побудований на якомусь народному анекдоті, приказці чи казковому мотиві, у якому описується один комічний випадок.

Ознаки співомовок:

- опис якогось одного комічного або трагікомічного випадку;
- стисле зображення події, динамічний розвиток;
- несподівана розв'язка;
- одна-дві дійові особи;
- завершення твору гострим, дотепним висловом.

Співомовка С. Руданського «Добре торгувалось»

Словникова робота

Чумак – візник і торговець, який перевозив на волах хліб, сіль, рибу та інші товари для продажу.

Мазниця – посуд для дьогтю.

Дьоготь – темна густа в'язка смолиста з неприємним запахом рідина, що утворюється при сухій перегонці дерева, торфу, бурого та кам'яного вугілля; в'язка бура або чорна рідина, яку використовували для змащування взуття, зброї тощо.

Крамниця — магазин.

Чумак — торгівець сіллям, рибою, які везли з Криму у XVI-XIX ст.

Кацапи - зневажливе прізвисько росіян.

Зачав — почав.

Шельма — хитрун, ошуканець.

Толькі — лише.

Адні — одні.

Нівроку — побажання не наврочити своїми словами.

Йно — тільки, лише.

В найбагатшій крамниці
Два купці сиділо,
І туди чумак заходить
З мазницею сміло:
«Добридень вам, добрі люди!» –
Та й зачав питати,
Чи нема у них принаймні
Дьогтю де продати.
«Нету, нету! – купці кажуть,
Та й, шельми, сміються: –
Здесь не дьоготь – тільки дурні
Адні продаються!».
А чумак їм: «То нівроку ж,
Добре торгувалось,
Що йно два вас таких гарних
На продаж осталось».

Рубрика «Цікавинки». Колись жодне господарство не обходилося без дьогтю: ним мастили шкіряне взуття, гужову зброю, аби була довговічною та м'якою, не розмокала й не тріскалася.

Дьоготь широко використовували в народній медицині: заліковували різні шкірні хвороби у тварин і людей, радили вживати при злоякісних пухлинах, виводили парші, коросту.

Дьоготь був також незамінним за часів війни. Ним змазували зброю, повози, лікували коней, часто й вояків. Не випадково Богдан Хмельницький видав спеціальні універсали з підтвердженням привілеїв тим, хто займався дігтярством.

Нині побутове значення та виробниче застосування дьогтю дуже звузилося. Проте в деяких галузях, особливо в фармакології, він дотепер украй необхідний – у приготуванні деяких лікарських компонентів поки що немає рівних йому замінників.

Перегляньте відеофрагмент «Як виготовляли дьоготь?». Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=i0Pgsltf8Eo>

Жанри гумору

Байки, усмішки, гуморески, співомовки, анекдоти та ін.

Один із цих жанрів гумору придумав український письменник Степан Руданський.

Співомовка — це короткий гумористичний вірш, часто побудований на якомусь народному анекдоті, приказці або казковому мотиві.

"Добре торгувалось"

“Добре торгувалось” аналіз твору

Тема: розповідь про чумака, який шукав дьоготь у багатих крамницях і пошив у дурні двох купців.

Ідея: уславлення мудрості, кмітливості чумака, вміння відстоювати свою власну гідність.

Основна думка. У «Добре торгувалось» автор закликає не насміхатися з інших, бути приятним та привітним. У співомовці “Добре торгувалось” висміяно панів, які хочуть поглумитися над мужиком, щоб показати свою зверхність, але це їм не вдається, бо в народі багато розумних людей,

дотепних, і вони так повертають справу, що в дурнях залишаються пани. Твір є гумористичним, адже зображує смішне в життєвих явищах і людських характерах у доброзичливому, жартівливому тоні на відміну від сатиричного. Веселими словами чумак довів свою дотепність та розум. Так автор підкреслив, що не можна насміхатися та глузувати з інших. Сюжет: Чумак ходив серед магазинів великого міста, хотів купити дьогтю. Покупці пропонують багато краму, але мужикові нічого більше не треба. Зайшов у десяту крамницю, чемно привітався і спитався за дьоготь. Два купці вирішили поглузувати із мужика і сказали, що в крамниці продаються дурні. На що чумак відповів, що добре торгувалося, оскільки на продаж тільки вони обоє zostалися. Купці хотіли посміятися з мужика, але він виявився дотепнішим та розумнішим.

Жанр – співомовка

Проблематика твору – взаємовідносини багатого й бідного; мова українська й суржик; сміх гумористичний і сатиричний.

ПРАКТИЧНИЙ БЛОК

1. Складіть «Психологічний портрет письменника С. Руданського», записавши в порожні клітинки слова, що стосуються життя та діяльності письменника.

The diagram is a template for a psychological portrait. It features a central light purple oval. To the left and right of this oval are two vertical stacks, each composed of two light blue rectangles. Below the central oval and the two side stacks are four individual light blue rectangles arranged in a single horizontal row. All shapes have a thin blue border.

2. «Мозковий штурм». Виберіть висловлювання, які відповідають ідейному змісту співомовки С. Руданського «Добре торгувалось». Думку аргументуйте.

- Лихий доброго не любить.
- Який пан, такий і крам.
- Сказано на глум, а ти бери на ум.
- Хто вже звик чужим жить, той не здужає робить.
- Сміється горщик з котла, а обидва чорні до тла.

БЛОК КОНТРОЛЮ

1. Питання для самоконтролю.

- Про що розповідається у співомовці «Добре торгувалось»?
- Чому не вдалося купцям принизити чумака?
- Що висміюється в цьому творі?